

До 90-річчя
Анатолія Юхимовича Гриця

КОВЗАРСЬКИЙ ДИВОКРАЙ

ТВОРИ АНАТОЛІЯ ГРИЦЯ

Рівне
"Волинські обереги"
2021

УДК 787.6

П-804

*Друкується за ухвалою Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол №9 від 30 вересня 2021 р.)*

Рецензенти:

Мандзюк Л. С., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри народних інструментів України Харківського національного університету мистецтв ім. І.П. Котляревського;

Посікіра Л. К., народна артистка України, професорка, завідувачка кафедри народних інструментів Львівської державної музичної академії ім. М.В. Лисенка;

Сверлюк Я. В., доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Художнє оформлення
Валентин Дем'янюк

П-804 Кобзарський дивокрай: Твори Анатолія Грицяя для бандури / ред.-упор. Т. Ю. Прокопович, нот. ред. І. В. Дуць. – Рівне: Волинські обереги, 2021. – 100 с.

ISBN 978-966-416-908-7

Збірник укладено на основі творчого доробку Анатолія Грицяя. Його музичні композиції, вірші та фахові поради багатогранно розкривають велич і красу музичного символу України – бандури.

Посібник адресований школярам і студентам, викладачам класу бандури, всім, хто цікавиться самобутнім українським музичним мистецтвом.

УДК 787.6

ISBN 978-966-416-908-7

© А. Грицяй, 2021

© Т. Прокопович, 2021

© «Волинські обереги», 2021

ПЕРЕДМОВА

Край кобзарський дивовижно багатий талантами. Чимало з них безіменно розчинилися в національній історії, залишивши прийдешнім поколінням нетлінні пісенні скарби. Це гордість і слава України, яку кобзарі плекали віками, а секрети співогри передавали своїм учням із вуст в уста. Нині бандура посіла чільне місце в академічній музичній освіті. Тож ця збірка передусім призначена розширити педагогічний і концертний репертуар учнів-бандуристів.

Особливістю навчального видання є упорядкований із музичних творів, поезії та педагогічних настанов Анатолія Юхимовича Грицяя художньо-дидактичний комплекс, покликаний допомогти юним обдаруванням відкрити дивовижний світ української музично-поетичної традиції. Власне, кобзарство здавна славилось майстерністю обрамлення поетичного слова ніжним серпанком сріблястого передзвону струн і щирістю життєвих повчань. Озвучене народними співцями слово було для людей не тільки джерелом естетичної насолоди, але й стало своєрідним культурним кодом України. Уподібнюючись кобзарям А. Грицяй у народно-музичного інструменті відчув істинний голос українства:

*Бандуро! О, кобзарське диво!
Наш світ надій не покидай.
Співай мажорно в дні щасливі,
В дні горя з нами плач-ридай.*

Знайомство з творчим доробком А. Ю. Грицяя, зачинателя класу бандури в Рівненському музичному училищі, служитиме добрим доповненням до основної програми навчання гри на бандурі. Його пісні, п'єси та етюди написані з врахуванням вимог опанування основ виконавства на народно-музичному інструменті. Натомість, піднесений настрій віршів і методичні настанови А. Грицяя допоможуть урізноманітнити уроки, зробити заняття цікавими та пізнавальними, а у повсякденні тренування внести творчий струмінь. Урешті, весь матеріал посібника засвідчує і закликає до відданого служіння улюбленій справі та рідному краю.

Анатолій Грицяй був натхненний мрією «покобзарити світ». Він постійно перебував у вирі безлічі усіяких справ. Кожний день його життя наповнювався турботами про учнів, репетиціями з професійними та самодіяльними колективами, організацією музичних вечорів і підготовкою тематичних концертних програм. Завзятість Грицяя увінчалася добрими посівами на педагогічній ниві. Сьогодні його вихованці продовжують «покобзарювати світ» у різних куточках України та за її межами.

Робота над рукописами А. Грицяя потребувала підтримки небайдужих людей. Висловлюємо щире подяку Наталії Олександрівні, дружині Анатолія Юхимовича, за люб'язно надану можливість працювати з їхнім домашнім архівом. Велика вдячність за цінні поради у редагуванні нотного матеріалу викладачам класу бандури: Т. А. Бенедюк, Ж. В. Ковальчук, Л. М. Копач, Н. Є. Турко. Сердечна подяка меценатам – «Клубу РОТАРІ м. Рівне» та паст-президенту «Клубу РОТАРІ м. Єлень-Гура» Кшиштофу Блажейчику, які фінансово посприяли виходу в світ цього видання.

Дорогі друзі!

Збірка пропонує вам мандрівку в світ мистецтва з кінцевим пунктом призначення – КОБЗАРСЬКИЙ ДИВОКРАЙ. Звісно, ця подорож незвичайна. Вона відкриє багато нового і цікавого у мистецькому просторі краси, чаруючому музичними образами і поетичним словом.

Сподіваємось, ви здогадались, який «гаджет» необхідний у подорожі. Так-так, не дивуйтеся, що український народний музичний інструмент заносимо до словника сучасних слів (англ. gadget – пристрій). Це сьогодні наш побут змінюють і урізноманітнюють смартфони, планшети, ноутбуки, мультіплеєри та інше. Але в недалекому минулому бандура цілком заслужено була модним трендом, який робив життя особливо привабливим. Нехай і вам гра на бандурі принесе максимум позитиву, а «серфування» у світі мистецтва буде натхненним і пізнавальним.

Добірка творів Анатолія Юхимовича Грицяя несе неймовірний заряд добра і любові. Його музичні композиції немов увібрали частинки сонячної енергії, яка випромінюється у звучанні струн бандури. Засумнівались? Тоді послухайте самого автора:

*Бандура. Кобза. Це ж бо – диво!
Що ніби сонце знов із хмар.
Це каже щиро вам щасливий
Грицяй – з поліських піль кобзар.*

Ось як сердечно та дотепно. До речі, вірші педагога-бандуриста, які зустрінуться вам на сторінках збірки, гарантовано подарують цікаві думки та приємні емоції. Також не зайвим буде прочитати поради А. Грицяя, адресовані всім тим, хто прагне сягнути вершин кобзарського мистецтва. Певна річ, нині кобзарські традиції живлять бандурне виконавство.

Збірка містить нотний матеріал, який призначений для роботи в класі бандури. Музичні композиції А. Ю. Грицяя упорядковані за жанровими ознаками у три розділи: пісні, п'єси, етюдів. Нагадаємо, що жанр – це видова характеристика мистецтва. У коментарях ви зможете довідатись про головні жанрові прикмети музичних творів.

Зверніть увагу на спеціальні умовні позначки, котрі зорієнтують вас у текстовому матеріалі:

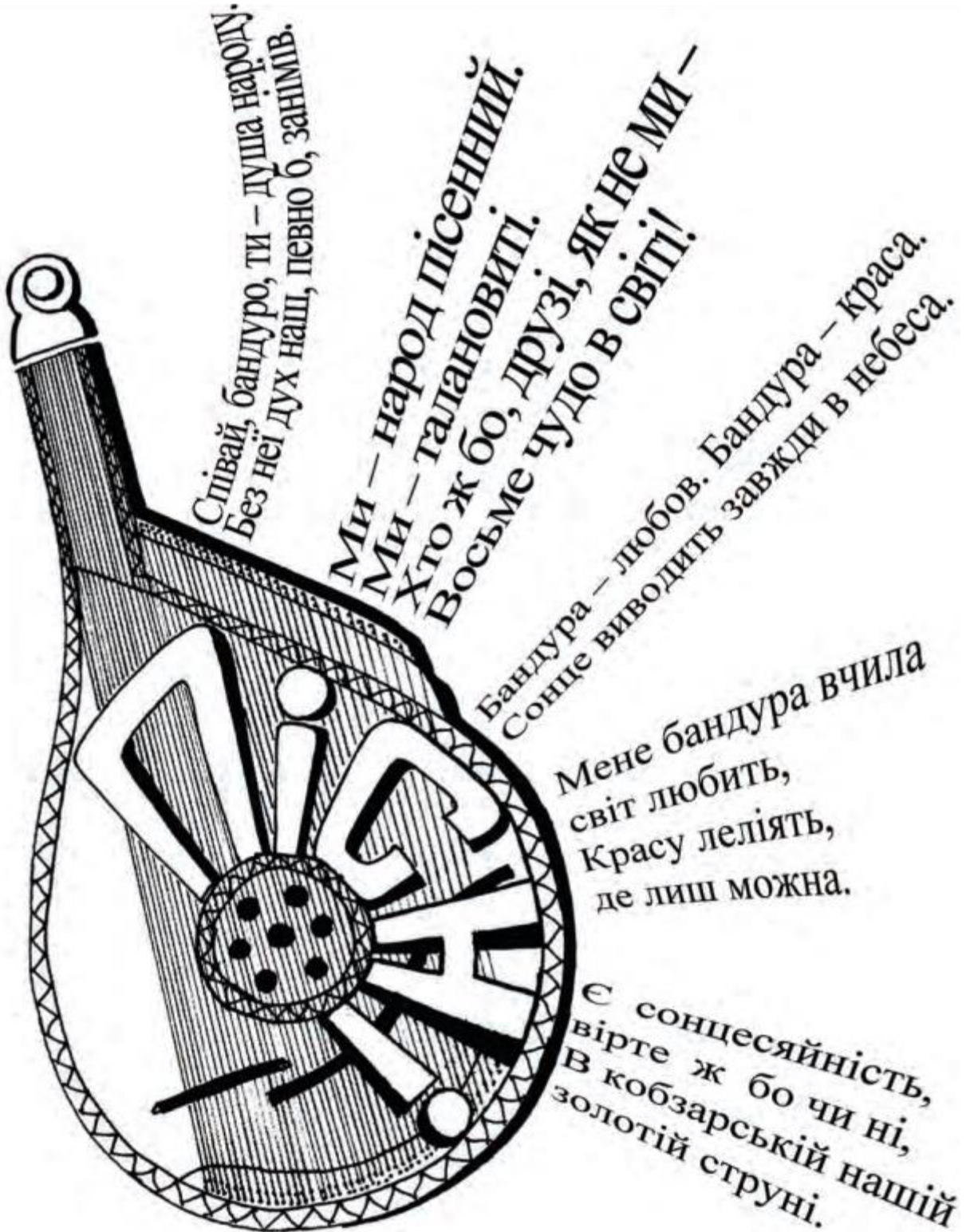
 – повчання Анатолія Грицяя

 – глосарій, пояснення спеціалізованих музичних термінів

 – вірші про бандуру Анатолія Грицяя

Пам'ятайте! Якщо прислухатись до струн бандури, то відкриється дивовижна палітра звуків, які лунають із приструнків і басів українського народного музичного інструменту. Проте не тільки в розташуванні струн на грифі та овальному корпусі бандури криється її характерне звучання, але й у тому, як музикант взаємодіє з інструментом. Отож пригорніть бандуру до себе та почніть освоювати цікаву науку – навчайтеся нотні знаки перетворювати у прекрасні звуки.

РОЗДІЛ 1

📖 Пісня (старослов. пѣснь – пісня) – найпоширеніший і найдревніший жанр вокальної музики. Її називають первісним мистецьким вираженням людських почуттів і настроїв.

Серед основних ознак пісні – куплетна форма та виразна вокальна мелодія. Виконувати пісню можна сольо і гуртом, із інструментальним супроводом або без нього.

Багато пісенних перлин створено українським народом і вітчизняними композиторами. Винятково привабливим і неповторним є спів у супроводі бандури.

1. Бандура тим допомагає

Бан - ду - ра тим до - по - ма - га - є, хто на бан -
ду - рі час - то гра - є. А тих во - на не
лю - бить, хто стру - ни не - го - лу - бить. 29.IX.94

*О пісне! Ти творець і небовись нашої душі.
Де нема пісні, там немає України.*

2. Грай, бандуро

Грай, бан - ду - ро, ви - гра - вай,
рід - ний край наш про - слав - ляй. 21.IX.93

3. Моя бандуро!

Взим-ку і вес - но - ю, лі - том й во - се - ни.
5
Грай, мо - я бан - ду - ро, ве - се - ло дзве - ни. 02.X.92

Взимку і весною,
Літом й восени.
Грай, моя бандуро,
Весело дзвени.

Грай, моя бандуро!
На всі струни грай.
Стану бандуристом,
Як Козак Мамай.

На весь світ хай славиться
Український край.
Хай в піснях прославиться
Наш кобзарський край.

4. Ой дзвеніть, струни золотії

Ой дзве - нить, ой дзве - нить, стру - ни зо - ло - ті - ї.
5
Бан - ду - рис - том доб - рим ста - ти дав - ня мо - я мрі - я. 26.X.92

5. Я люблю на бандурі грати

Я люб - лю, я люб - лю на бан - ду - рі гра - ти.
5 Ще люб - лю, ще люб - лю ве - се - ло спі - ва - ти.
9 Мо - ї паль - ці пруд - кі хай не зна - ють вто - ми,
13 щоб коб - зар - ський пе - ре-дзвін жив у кож - нім до - мі. 26.X.92

Бандура і спів кобзарський були завжди виявом українності, нашої національної свідомості.

6. Бандуронько, бандуро

Бан - ду - ронь - ко, бан - ду - ро, ти
5 до - лень - ка мо - я, тво - ї ве - се - лі
11 стру - ни, мов ча - ри со - ло - в'я. 29.IX.94

7. Я - маленький артист

Я - ма-лень - кий ар- тист, вір- ту - оз - бан - ду - рист.
Коб-зи стру-ни ча-рів-ни-чі всіх до тан-цю кли-чуть. кли-чуть.

29.IX.92

Detailed description: This is a musical score for a song in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The score is written for voice and piano. The first system contains four measures of music with lyrics. The second system starts at measure 5 and includes a first ending (1.) and a second ending (2.), both leading to a double bar line. The piano accompaniment consists of simple chords and moving lines in both hands.

Я, маленький артист,
Віртуоз бандурист.
Кобзи струни чарівничі
Всіх до танцю кличуть.

Гей, кобзарській красі
Порадіємо усі.
Кобза грає-виграває,
Душу звеселяє.

8. Я - маленька українка

Я - ма-лень-ка у - кра - їн - ка, на бан-ду - рі гра-ю дзвін-ко.
Хто жи-ве у рід-нім кра - ї, зав-ше шас - тя й до-лю - ма - є.

02.X.93

Detailed description: This is a musical score for a song in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The score is written for voice and piano. The first system contains four measures of music with lyrics. The second system starts at measure 5 and includes a first ending (1.) and a second ending (2.), both leading to a double bar line. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and simple chords in the left hand.

9. Кобзаренко молодий

The image shows a musical score for a song in 2/4 time, key of D major. It consists of three systems of music, each with a vocal line and a piano accompaniment. The lyrics are in Ukrainian. The first system (measures 1-5) has lyrics: 'Коб - за - рен ко - мо - ло дий на - бан -'. The second system (measures 6-8) has lyrics: 'ду - рі гра - є. Стру - на - ми ве -'. The third system (measures 11-13) has lyrics: 'се - ли - ми він у - сіх ві - та - є.'. Fingerings are indicated by numbers 1, 2, 3 above the notes. A double bar line with repeat dots is at the end of the third system. The number '07.X.92' is printed at the bottom right of the score.

Коб - за - рен ко - мо - ло дий на - бан -

ду - рі гра - є. Стру - на - ми ве -

се - ли - ми він у - сіх ві - та - є.

07.X.92

Кобзаренко молодий
На бандурі грає.
Струнами веселими
Він усіх вітає.

Грай, бандуро, вигравай!
Пісня вдаль хай лине:
Виросте новий Мамай.
Слава Україні.

✍ Бандура - це гарячий подих століть, який ми відчуваємо, коли серцем припадаємо до гомону віщих струн.

10. Бандури струни золотії

The image shows a musical score for a piece titled "10. Бандури струни золотії". The score is written for a piano accompaniment, consisting of a treble and a bass clef. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The lyrics are in Ukrainian and are written below the notes. The score is divided into four systems, with measure numbers 1, 5, 9, and 14 indicated at the beginning of each system. The first system contains measures 1-4, the second system measures 5-8, the third system measures 9-13, and the fourth system measures 14-17. The fourth system includes a first ending (marked "1.") and a second ending (marked "2."). The piece concludes with the number "10.X.94" in the bottom right corner.

Бан - ду - ри стру - ни зо - ло - ті - ї -

це на - ша ра - дість у жит - ті. То ж

грай, бан - ду - ро, ви - гра - вай, Вкра - ї - ну

рід - ну зве - се - льяй. То ж / зве - се - льяй.

10.X.94

Бандури струни золотії -
Це наша радість у житті.
То ж грай, бандуро, вигравай,
Україну рідну звеселяй.

Кобзарю, вдармо ж по струнах,
Щоб квітнув щастям рідний край.
То ж грай, бандуро, вигравай,
Україну рідну звеселяй.

11. Заграй мені, бандуронько

Бан - ду-ронь-ко, го - лу-бонь-ко, за - грай ме - ні за - грай. Про
рід-ну У-кра - ї - нонь-ку, про наш ча - рів-ний край. Про/ край.

02.X.93

Бандуронько, голубонько,
Заграй мені, заграй.
Про рідну Україноньку,
Про наш чарівний край.

Співайте, струни ніжні,
Пісні у даль летіть.
Ми будем Україноньку
Любить, любить, любить.

Бандура – козачий інструмент і хлопець з бандурою споконвіку – звичайне і значуще явище на нашій землі. Але якби не дівчата – не знаю, що б було з нашою золотострунною.

Тому спір, кому грати на цьому інструменті – чи хлопцям, чи дівчатам – безпідставний...

*В кобзарській пісні сила таємнича.
 Хто зрозумів її можуть,
 Того осонцене будуще кличе,
 Де всі блаженства його ждуть.*

12. Гей, дзвени, моя бандуро

Гей, дзве - ни, мо - я бан - ду - ро, на всі
 стру - ни ви - гра - вай. Гей! Ви - рос - ту, нав - чу - ся
 гра - ти і про - слав - лю рід - ний край.

19.XI.92

Гей, дзвени, моя бандуро,
 На всі струни вигравай. Гей!
 Виросу, навчуся грати
 І прославлю рідний край.

Україно, Україно,
 Кобзарі - твій дивоквіт. Гей!
 Заспівають пісню й думу -
 Зачарують увесь світ.

13. Синій вечір

Спокійно

The musical score is written in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). It consists of two systems. The first system has a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line starts with the lyrics 'Си - ній ве - чір сів га - ям на пле - чі.' The piano accompaniment features a simple harmonic structure. The second system also has a vocal line and piano accompaniment. The vocal line starts with the lyrics 'В не - бі не - о - зо - рім схо - дять яс - ні зо - рі.' The piano accompaniment includes a more active melodic line in the right hand. Both systems end with repeat signs.

21.10.02

Синій вечір сів гаям на плечі.
В небі неозорім сходять ясні зорі.

Десь в замрії струни золотії,
Знов співають тихо пісню щастя-втіхи.

14. Слава Україні

Сла-ва, Сла-ва, Сла-ва Ук-ра - ї - ні! Во-ле - ю вже сві - ти-ться
наш дер - жав - ний день. Дзво - нять, дзво - нять стру-ни со - ло -
в'ї - но най - ми - лі - ших, най - рід - ні - ших сер-день-ку пі - сень.

29.XI.92

Слава, Слава, Слава Україні.
Волею вже світиться наш державний день.
Дзвонять, дзвонять струни солов'їно.
Наймиліших, найрідніших серденьку пісень.

Линуть, линуть, линуть над світами
Переливи вічності золотих бандур.
Буде, буде, буде щастя й з нами!
Зла тривого, геть з дороги! Годі, годі бур!

☞ Кобзарське мистецтво наповнене духмяними пахоцями рідного краю, виношене і леліане під самим серцем України.

15. Колискова

вірш Д. Павличка

Спокійно, лагідно

The first system of the musical score is for the piano accompaniment. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The music begins with a *mf* dynamic marking. The right hand plays a series of chords and moving lines, while the left hand plays a simple bass line. There are four measures in this system.

The second system of the musical score includes a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is on a single staff with a treble clef, starting at measure 5. The lyrics are: "Ніч гой-да-є-ться, мов дим, ме - рех-тить зор-яв бла-ки - ті." The piano accompaniment consists of two staves (treble and bass clef) starting at measure 5. The dynamic marking is *p*. The piano part continues with chords and moving lines, mirroring the style of the first system.

The third system of the musical score includes a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is on a single staff with a treble clef, starting at measure 9. The lyrics are: "Мо - хом ти - ші зо - ло - тим ка - м'я - ні шля - хи на - кри - ті//". The piano accompaniment consists of two staves (treble and bass clef) starting at measure 9. The dynamic marking is *p*. The piano part continues with chords and moving lines. The system ends with a first ending bracket labeled "1." over the final notes of the vocal line.

13 кри - ті. ти - шу. Ти - - - - шу.

13 2. 3. pp

Ніч гойдається, мов дим,
 Мерехтить зоря в блакиті,
 Мохом тиші золотим
 Кам'яні шляхи накриті.

Спи, моя дитино, спи,
 Стану я сама зорею,
 Нахилюся від журби
 Над планетою твоєю.

Світ на променях своїх
 До спочину заколишу,
 Щоб ніхто стоптать не зміг
 на землі вечірню тишу.

✍ Український народ довірив кобзарству свою найрозкішнішу зброю — це слово і пісню. То ж недаремно вороги боялися цієї зброї і співців-бандуристів карали не менш жорстоко ніж тих, хто тримав у руках шаблю...

16. Пісня про Батьківщину

вірш І. Хоменка

Урочисто, з натхненням

Te-be, Віт-чиз - но, у сто-барв - нім цві - ті на -

mp

The first system of the musical score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line begins with a whole rest, followed by a series of eighth and quarter notes. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and quarter notes in the left hand. A section symbol is present above the vocal line.

род тру-дя - щий пра - це - ю зіг - рів. Бо двох Віт-

The second system continues the musical score. The vocal line has a measure rest at the beginning, followed by a series of notes. The piano accompaniment continues with similar rhythmic patterns. A section symbol is present above the vocal line.

чизн не-ма для ньо-го в сві-ті, як двох не-ма для си-на ма - те -

The third system concludes the musical score. The vocal line features a first ending bracket. The piano accompaniment includes a dynamic marking of *f* (forte) and a first ending bracket. A section symbol is present above the vocal line.

рів. Бо двох Віт - си - на ма - те - рів. Як сонць не -

15.IV.71

Тебе, Вітчизно, у стобарвнім цвіті
 Народ трудящий працею зігрів.
 Бо двох Вітчизн нема для нього в світі,
 Як двох нема для сина матерів.

Як сонць немає двох в небесній сині,
 Як в наших грудях двох нема сердець,
 Так двох вітчизн нема, а є єдина
 Вітчизна і у ній народ творець.

І кожен з нас в труді не знає впин,
 Ми творимо завжди, ми в боротьбі.
 Любов свою зміряєм, Батьківщино,
 Лиш відданою працею тобі.

*Перед рідним словом шапку ти зніми.
 І запам'ятай: без Нього – ти німий.*

17. Лелеча пісня

вірш М. Ткача

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line in treble clef, starting with a whole rest followed by a quarter note G4. The middle staff is the right-hand piano accompaniment in treble clef, featuring a melodic line with eighth and sixteenth notes. The bottom staff is the left-hand piano accompaniment in bass clef, with a simple bass line. The key signature has three sharps (F#, C#, G#) and the time signature is 3/4. A dynamic marking of *mf* is present in the piano part. The word "Я" is written below the vocal line.

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line, starting with a measure rest and then a melodic line. The middle staff is the right-hand piano accompaniment, and the bottom staff is the left-hand piano accompaniment. A dynamic marking of *tr* is present in the piano part. The lyrics "пів-ню ле - ле - чу спо - ві - ду - ю, дру - же. Вже" are written below the vocal line. A measure rest is indicated by the number "5" above the staff.

The third system of the musical score consists of three staves. The top staff is the vocal line, continuing the melody. The middle staff is the right-hand piano accompaniment, and the bottom staff is the left-hand piano accompaniment. The lyrics "лис - тя по - во - лень - ки па - да - є з віт. У жбан пе - ре -" are written below the vocal line. A measure rest is indicated by the number "11" above the staff.

16

ли-то зе-ле-ну бай-ду - жість і в го-мо-ні коб-зи за-

22

вих-рив-ся світ. У жбан пе-ре-ли - - - то зе-

27

ле-ну бай-ду - жість і в го-мо-ні коб-зи за- вих-рив-ся

33

СВІТ.

mf

rit.

20.IV.84

Я пісню лелечу сповідую, друже.
 Вже листя поволеньки падає з віт.
 У жбан перелито зелену байдужість,
 І в гомоні кобзи завихрився світ.

А пальці лягають на пружні акорди,
 Майне перед зором окраєць села,
 Де юнка смаглява, замріяна й горда
 Уповні дорогу мені перейшла.

На стежку причинно розхлюпала воду,
 Аби не згубилась на вигоні зла...
 Пошли ж ти їй, доле, мій щедрий народе,
 Щоб завжди уповні дорога була!

Горджусь, бандуронько, горджусь тобою.
 До пісні люди йдуть і йдуть.
 Та й поріднившись із її судьбою
 Людьми вже іншими стають.

18. Пісня про Україну

вірш П. Голубничого

Сер - це мо-є, Ук-ра - ї - но, зір - ко мо-я зо-ло-

tr

This system contains the first two staves of the musical score. The top staff is the vocal line, and the bottom staff is the piano accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is common time (C). The lyrics are 'Сер - це мо-є, Ук-ра - ї - но, зір - ко мо-я зо-ло-'.

та. На - че у лу - зі ка - ли - - - на

4

This system contains the third and fourth staves. The lyrics continue with 'та. На - че у лу - зі ка - ли - - - на'. A measure rest of 4 measures is indicated above the vocal staff at the beginning of the system.

до-ля тво-я роз-кві-та. до-ля тво-я роз-кві-та.

7 *f* *mf*

This system contains the fifth and sixth staves. The lyrics are 'до-ля тво-я роз-кві-та. до-ля тво-я роз-кві-та.'. A measure rest of 7 measures is indicated above the vocal staff at the beginning of the system. The piano accompaniment includes dynamic markings *f* and *mf*.

Серце моє, Україно,
Зірка моя золота.
Наче у лузі калина
Доля твоя розквіта.

Гордо Дніпро вдалеч лине,
Буйно вогнями сія.
Серце моє, Україно,
Пісня і доля моя.

19. Поліська сторона

Помірно, наспівно

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of two flats (B-flat and E-flat) and a common time signature (C). It features a complex, rhythmic melody with many beamed eighth and sixteenth notes. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature, providing a simple harmonic accompaniment with quarter notes.

The second system of musical notation continues the piece. The upper staff has a treble clef, two flats, and common time. It begins with a triplet of eighth notes. The melody continues with various rhythmic patterns. The lower staff is in bass clef, two flats, and common time, with a simple accompaniment of quarter notes.

The third system of musical notation includes a vocal line and piano accompaniment. The upper staff is in treble clef, two flats, and common time, with a vocal line. Below the vocal line, the lyrics are written: "День зга - са за даль - нім не - бо - кра - ем". The lower staff is in bass clef, two flats, and common time, with a piano accompaniment. The word "tr" (trio) is written below the first few notes of the piano accompaniment.

7

і ту-ма-ни вис-нуть на по-ля. Ген хлю-по-чуть сріб-ні хви-лі,

10

на Го-ри-ні на-шій ми-лій в ча-рах но-чі рід-на

12

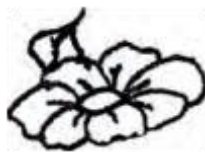
за-си-на зем-ля. за-си-на зем-ля.

День згаса за дальнім небокраєм
І тумани виснуть на поля.
Ген хлюпочуть срібні хвилі
На Горині нашій милій.
В чарах ночі рідна засина земля.

Я дивлюсь на тебе і радію,
Синьоока доле чарівна.
Ти моя золотокоса,
В сяйві сонця, в перлах-росах,
Дивная поліська сторона.

І немає кращої за тебе
В цілім світі, на планеті всій.
О, моя Вітчизно-мати,
Українонько крилата,
Наші болі й радості лиш тобі одній.

Любимо тебе, як рідну матір.
Про тебе співаємо пісень.
За діла свої чудесні
Квітни ти, як вічні весни,
Для добра і щастя в наш прекрасний день.

*У нас тісень – на три держави.
І кожна з них – краси скрижаль.*

20. Вечірня пісня

Не поспішаючи, з почуттям

Музична партитура першого системного з'язку. Включає вокальну лінію та фортепіанне супроводження. Вокальну лінію починає з паузи, за якою слідує мелодія: G4 (дві восьмі), A4 (дві восьмі), B4 (дві восьмі), C5 (дві восьмі), B4 (дві восьмі), A4 (дві восьмі), G4 (дві восьмі). Підлінійні слова: "На зем - лю ніч спус -". Фортепіанне супроводження починає з паузи, за якою слідує ритмічний рисунок: G4 (дві восьмі), A4 (дві восьмі), B4 (дві восьмі), C5 (дві восьмі), B4 (дві восьмі), A4 (дві восьмі), G4 (дві восьмі). Динамічний позначення *mf* вказує на середню силу звуку.

На зем - лю ніч спус -

Музична партитура другого системного з'язку. Вокальну лінію продовжує мелодія: G4 (дві восьмі), A4 (дві восьмі), B4 (дві восьмі), C5 (дві восьмі), B4 (дві восьмі), A4 (дві восьмі), G4 (дві восьмі), F#4 (дві восьмі), E4 (дві восьмі), D4 (дві восьмі), C4 (дві восьмі), B3 (дві восьмі), A3 (дві восьмі), G3 (дві восьмі). Підлінійні слова: "ка - є ти - хо кри - ла, у зо - рях не - бо роз - кві -". Фортепіанне супроводження продовжує ритмічний рисунок з додаванням акордів.

ка - є ти - хо кри - ла, у зо - рях не - бо роз - кві -

Музична партитура третього системного з'язку. Вокальну лінію продовжує мелодія: G3 (дві восьмі), F#3 (дві восьмі), E3 (дві восьмі), D3 (дві восьмі), C3 (дві восьмі), B2 (дві восьмі), A2 (дві восьмі), G2 (дві восьмі), F#2 (дві восьмі), E2 (дві восьмі), D2 (дві восьмі), C2 (дві восьмі), B1 (дві восьмі), A1 (дві восьмі), G1 (дві восьмі). Підлінійні слова: "та. А я див - люсь на те - бе, кра - ю". Фортепіанне супроводження продовжує ритмічний рисунок з додаванням акордів.

та. А я див - люсь на те - бе, кра - ю

ми - лий, і сер - це ра - дість й щас - тя о - гор -

та. А я див - люсь на те - бе кра - ю

f

ми - лий, і сер - це ра - дість й щас - тя о - гор

для повтору

для закінчення

та.

2. Вкри - та.

22.IV.1971

На землю ніч спускає тихо крила,
 У зорях небо розквіта.
 А я дивлюсь на тебе, краю милий,
 І серце радість й щастя огорта.

Вкриває мла бентежжям чорнобривим
 Твої діброви і гаї.
 Завмерло все - і тільки, наче диво,
 Дзвенять пісні вкраїнських солов'їв.

Моя земля віддавна і навіки,
 Я без тебе і дня б не жив.
 Люблю твої чарівні гори й ріки,
 І шум привільних життєдайних нив.

О краю рідний квітне ніжний, милий,
 Мій біль і радосте свята!
 На землю ніч спускає мрійні крила
 І небо в зорях щастям розквіта.

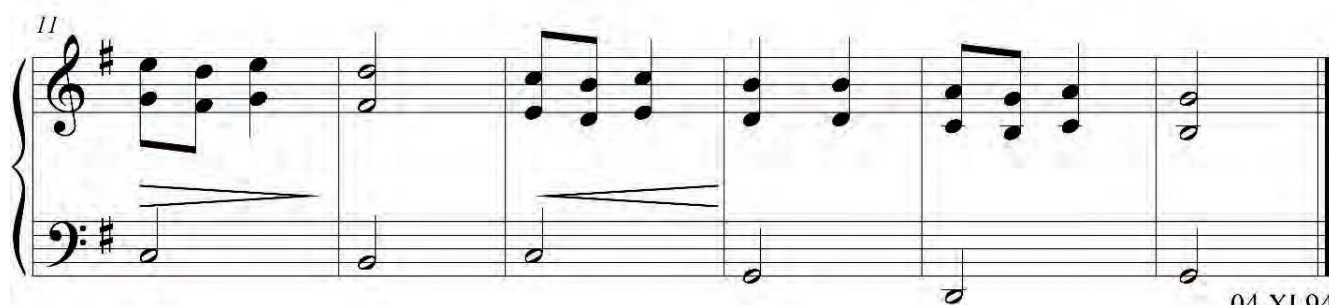
Розділ 2

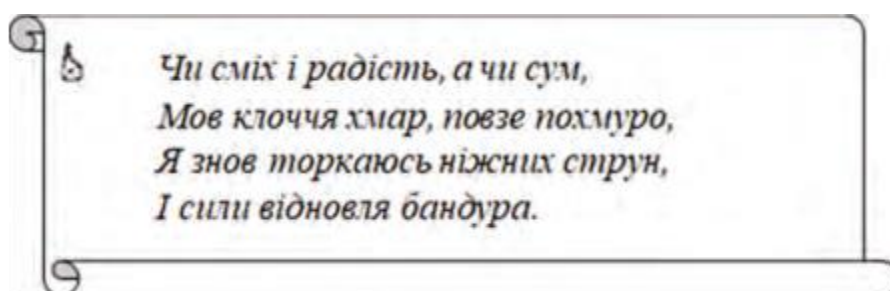
📖 П'єса (фр. *piese* – шматок, частина, музичний або драматичний твір) – видова назва інструментальної музики. Цим терміном називають невеликий за обсягом і цілком самостійний музичний твір, який виражає певний настрій.

П'єси бувають ліричного або моторного характеру. Більшість із них мають назву програмного змісту або уточнюють жанрові витоки.

1. П'єса

04.XI.94

♩ Чи сміх і радість, а чи сум,
Мов клоччя хмар, повзе похмуро,
Я знов торкаюсь ніжних струн,
І сили відновля бандура.

2. П'єса

Жваво

mf

1.

2.

p

mf

04.X.95

✍ Сучасний бандурист – це гідний спадкоємець тих великих і значимих слідів, що їх залишили на золотих скрижалях історії наші геніальні імениті і безіменні народні співці-кобзарі – Гомери, Бояни України.

🎵 Кобзарські струни золоті –
Це сонце в нашому житті!
То ж ними розганяйте хмари,
Несіть у людські душі чари
Во ім'я нашої держави,
Во ім'я її честі й слави!

3. П'єса для Світлани

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. It contains a sequence of chords and eighth notes. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature, featuring a simple bass line with quarter notes. A fermata is placed over the first measure of the upper staff.

The second system of the musical score continues the composition. It features similar chordal textures in the upper staff and a steady bass line in the lower staff. A fermata is present over the first measure of the upper staff.

The third system of the musical score shows a change in the upper staff's texture, with more complex chordal structures. The bass line remains simple. A fermata is placed over the third measure of the upper staff.

The fourth system of the musical score concludes the piece. It features a final sequence of chords in the upper staff and a simple bass line. A fermata is placed over the first measure of the upper staff. The system ends with a double bar line.

11.XI.94

4. П'єса сьомого дня

First system of the musical score. It consists of a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The piece begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The treble staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the bass staff provides a simple harmonic accompaniment with quarter notes.

Second system of the musical score, starting at measure 5. The treble staff continues the melodic line with eighth and sixteenth notes. The bass staff continues with quarter notes, maintaining the harmonic support.

Third system of the musical score, starting at measure 9. The treble staff features a more complex texture with chords and sixteenth-note patterns. The dynamic marking changes to forte (*f*). The bass staff continues with quarter notes.

Fourth system of the musical score, starting at measure 13. The treble staff has a complex texture with chords and sixteenth notes. The system concludes with a first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.'). The bass staff continues with quarter notes. The piece ends with a double bar line.

07.XII.94

✍ Бандура – то святий вогонь, що очищає наші душі і спопеляє все низьке у них, піднімає нас над суетними миттєвостями і возносить у сфери мудрості і мужності. Вона є берегинею нашого роду.

📖 Танок – народна гра, учасники якої, взявшись за руки, ходять по колу, співаючи й танцюючи або тільки танцюючи. У давніх слов'ян під час весняних і літніх календарних свят водили танок, тобто «хороводили». Танки виконувалися в ритуалах заклику весни, поклоніння сонцю, віщування доброго врожаю тощо...

В Україні танок став важливим елементом народного життя, виразом національного характеру. Повільно-ліричні або завзято-веселі танки виконували на обрядових святкуваннях дорослі та діти. Тепер танки міцно закріпилися у дитячій хореографії. Малята люблять хороводити, співаючи виконувати прості рухи.

5. Танок

Жваво

13.IV.95

♫ *Бандура сто віків нам стукає у груди.
Шалена громовиця її струн.
Вони кричать: ми є, були і будем!
Тож геть, зневіро, геть журба і сум!*

*Геть, безнадіє, геть, мінорність тону!
Хіба ж не ми пройшли мільйон негод.
Живе Україна, струни кобзи дзвонять!
Ми ще з Русі державницький народ!*

6. Танок Оксани

21.XI.94

✍ Ми (вчителі) безперечно радіємо, як наші учні під впливом благородних почуттів залюбленості, закоханості в обрану професію відкривають все нові і нові сторони і грані в музичному дивокраї, і мучимося, коли наші учні блудять посеред цієї краси і не можуть збагнути всієї принадності і чарівності того світу, в який вони попали.

 В бандурі роду дух не гасне.
Бандура – мудрість на всечасність.

7. Танок

Measures 1-5. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 2/4 time signature. Dynamics: *mf*. First ending (1.) and second ending (2.) are shown.

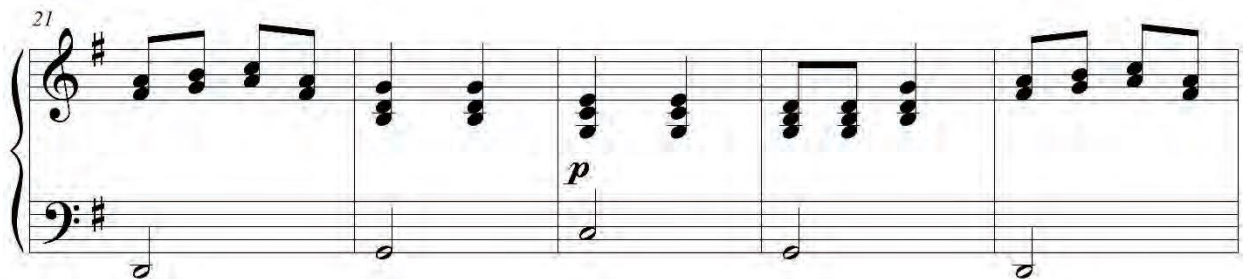
Measures 6-10. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 2/4 time signature. Dynamics: *p*. First ending (1.) and second ending (2.) are shown.

Measures 11-15. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 2/4 time signature. Dynamics: *f* in measure 11, *p* in measure 15. First ending (1.) and second ending (2.) are shown.

Measures 16-20. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 2/4 time signature. Dynamics: *f*. Measure 16 starts with a double bar line.

Measures 21-25. Treble clef, key signature of one sharp (F#), 2/4 time signature. Dynamics: *p*. Measure 21 starts with a double bar line.

26

31

Талант – це завжди вічний сумнів,
 Це шлях крутий, для сильних він.
 Тут треба лиш глибокодумність,
 Інакше не сягнуть вершин.
 На тім шляху не тільки квіти,
 Там буде сум і сльози теж.
 Та успіх може все ж уздріти
 Той, хто якраз оце пройде.
 Тут біль за все – найвища плата,
 І пальці – биті геть у кров...
 Тут не завжди віддячать золотом,
 І не завжди дадуть любов.
 Отож, як любиш ти бандуру,
 Як віруєш в її красу –
 Готуй себе на всі тортури –
 І вони щастя принесуть.

📖 Вальс (від нім. walzen – кружляти, обертатися) – парний танець тридольного розміру (3/4) у помірному або швидкому темпі. Виник наприкінці 18 століття і завоював велику популярність у європейців 19 століття. Його походження пов’язують із народними танцями – австрійським лендлером і німецьким вальцером. Але вальс набув індивідуальних рис: плавне кружляння танцювальної пари, легкість і елегантність рухів.

У ритмі вальсу написано багато творів: пісні та оперні арії, інструментальні мініатюри та великі симфонічні п’єси, балетні номери та музика до кінофільмів. Також його вважають танцем закоханих. На українських весіллях вальс – перший танець молодят.

8. Вальс

First system of musical notation (measures 1-4). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The melody in the treble clef consists of chords and single notes: G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4. The bass line consists of single notes: G3, G3, G3, G3, G3, G3.

Second system of musical notation (measures 5-9). The melody in the treble clef: G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4. The bass line: G3, G3, G3, G3, G3, G3.

Third system of musical notation (measures 10-14). The melody in the treble clef: G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4. The bass line: G3, G3, G3, G3, G3, G3.

Fourth system of musical notation (measures 15-18). The first ending (1.) consists of measures 15-17. The second ending (2.) consists of measures 18-19. The melody in the treble clef: G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4, G4-A4-B4. The bass line: G3, G3, G3, G3, G3, G3.

9. Вальс "Наталія"

First system of musical notation for the waltz "Natalia". It consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 3/4. The music begins with a piano (*mp*) dynamic. The right hand plays a series of chords, while the left hand plays a simple bass line.

Second system of musical notation, starting at measure 5. The right hand continues with chords, and the left hand has a steady bass line.

Third system of musical notation, starting at measure 9. The right hand has a more active melody with eighth notes. The dynamic marking changes to forte (*f*). The left hand continues with a simple bass line.

Fourth system of musical notation, starting at measure 13. It includes a first ending (1.) and a second ending (2.) for the right hand. The left hand continues with a simple bass line.

04.XI.94

Бандуронько, моя вірадо!
Чи ж можу бути я не радий,
Як ти дзвениш в моїм краю?!
О, ворожбитко, чарівнице!
Ти – моя зброя, меч із криці!
Люблю тебе й любов цю не таю.

10. Вальс

Помірно

Musical notation for measures 1-5. The piece is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked 'Помірно'. The first system shows the beginning of the piece with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The right hand plays a series of chords, and the left hand plays a simple bass line.

Musical notation for measures 6-10. The piece continues with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. A crescendo hairpin is shown over measures 7-8, leading to a forte (*f*) dynamic in measure 9. The right hand plays chords, and the left hand plays a simple bass line.

Musical notation for measures 11-15. The piece continues with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The right hand plays chords, and the left hand plays a simple bass line.

Musical notation for measures 16-20. The piece continues with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The right hand plays chords, and the left hand plays a simple bass line.

Musical notation for measures 21-25. The piece concludes with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. A crescendo hairpin is shown over measures 22-23, leading to a forte (*f*) dynamic in measure 24. The right hand plays chords, and the left hand plays a simple bass line. The piece ends with a double bar line.

06.IV.95

11. Маленький вальс

mf

6

11

mp

16

21

mf

Без музики душа німа.
А без душі й людей нема.

12. Вальс

Musical notation for measures 1-4. The piece is in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) contains the melody, and the second staff (bass clef) contains the bass line. The dynamic marking *mp* is present in the first measure.

Musical notation for measures 5-8. The piece continues in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) contains the melody, and the second staff (bass clef) contains the bass line.

Musical notation for measures 9-12. The piece continues in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) contains the melody, and the second staff (bass clef) contains the bass line. The dynamic marking *mf* is present in the second measure.

Musical notation for measures 13-16. The piece continues in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) contains the melody, and the second staff (bass clef) contains the bass line. The word **Fine** is written at the end of the system.

Musical notation for measures 17-20. The piece continues in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) contains the melody, and the second staff (bass clef) contains the bass line. The dynamic marking *mp* is present in the first measure.

21

mf

Musical score for measures 21-24. The piece is in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody in the treble clef consists of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The bass line consists of half notes: G3, B2, D3, G3. The dynamic marking is *mf*. There are two accidentals (sharps) on the B notes in the treble staff.

25

Musical score for measures 25-28. The melody in the treble clef consists of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The bass line consists of half notes: G3, B2, D3, G3. The key signature and time signature remain the same as in the previous system.

29

D.C. al Fine

Musical score for measures 29-32. The melody in the treble clef consists of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The bass line consists of half notes: G3, B2, D3, G3. The piece concludes with a double bar line. The instruction "D.C. al Fine" is written above the staff.

📖 Пóлька (чеськ. pulka – половина) – жвавий, бадьорий парний танець з дводольним музичним розміром (2/4). Зародився у Богемії (Чехія) і був наймоднішим у багатьох європейських країнах ХІХ століття. Це була справжня полькоманія. Танець залюбки виконували на балах і на народних святах.

В Україні полька зберіглася до нині. Особливо відома весільна полька, яка стала улюбленою для закоханих пар. Характерні риси танцю використані композиторами у вокальній та інструментальній музиці.

13. Полька

Бадьоро

5

9

13

12.IX.95

14. Полька для Павлика

mf

5 2.

f

9 p

13 f

✍ Бандура – один із символів, одна із святинь України, без якої її просто уявити неможливо. Україна вічна, а з нею буде вічна і кобза-бандура, наша рідна, ні в кого не запозичена золотострунна арфа.

15. Полька

Measures 1-4 of the piece. The music is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The right hand features a rhythmic pattern of eighth notes and chords, while the left hand provides a simple bass line of quarter notes.

Measures 5-8. The right hand continues with eighth-note patterns and chords. The left hand has quarter notes, with a double bar line at the end of measure 8.

Measures 9-12. Measure 9 starts with a repeat sign and a dynamic marking of *f* (forte). Measure 10 has a dynamic marking of *p* (piano). The right hand has chords and eighth notes, while the left hand has quarter notes.

Measures 13-16. The right hand features eighth-note patterns with some accidentals. The left hand has quarter notes with a crescendo hairpin in each measure.

Measures 17-20. The right hand has eighth-note patterns and chords. The left hand has quarter notes. The piece ends with a double bar line and repeat dots in both staves.

26.V.95

📖 Горлиця – український народно-побутовий танець дводольного розміру (2/4) у швидкому темпі. Власну назву танцю пов’язують із народною піснею «Ой, дівчина-горлиця». Згідно давніх уявлень порівняння дівчини із пташкою – це символ вірності та вродливості.

Зазвичай горлиця виконувалася парами під пісню, жартівливий сюжет якої розігрувався у дотепних і жвавих рухах. Також властиво було парубку витанцьовувати навколо дівчини наприсядки ще й цокаючи підковами нога в ногу.

Танець широко розповсюдився серед запорізького козацтва і селянства, міщан і навіть при дворах польських магнатів. Згадка про нього є в «Енеїді» Івана Котляревського («Бандура горлиці бриньчала»). Справді, улюблений серед українства танець був окрасою репертуару кобзарів.

16. Горлиця

mf

5

9

f

06.XI.94

17. Ніжна колисанка

Ніжно

p

7

12

07.X.95

📖 Колискова – це лірична пісня, яку співає над колискою дитини один із членів родини (мама, бабуся, батько) або няня. Слово «колискова» походить від дієслова колихати – присипляти дитину у колисці. Це один із найдавніших жанрів музичної творчості. Наші предки вірили, що колискова не тільки створює затишок для малюка, але й має магічну силу: вона навіює дитині майбутню долю і буде оберегом на все життя.

Колискові виконуються у повільному або помірному темпі, при стишеній динаміці. Їх ніжні і заспокійливі мелодії немов увібрали трепетні материнські почуття. Колискові надихнули багатьох композиторів до написання інструментальних творів, у яких зберігаються характерні риси пісенного жанру.

18. Колискова

Ніжно

Measures 1-4 of the piece. The music is in G major and 2/4 time. The right hand plays chords and a melodic line, while the left hand plays a simple bass line. A piano (*p*) dynamic marking is present in the first measure.

Measures 5-8. This system includes a first ending bracket over measures 5-8. The right hand continues with chords and a melodic line, and the left hand plays a bass line.

Measures 9-12. This system includes a second ending bracket over measures 9-12. The right hand features a melodic line with a grace note in measure 9, and the left hand plays a bass line.

Measures 13-17. This system includes repeat signs at the beginning and end. The right hand plays chords and a melodic line, and the left hand plays a bass line. Dynamics include mezzo-forte (*mf*) and piano (*p*).

Measures 18-21. This system includes first and second ending brackets. The right hand plays a melodic line, and the left hand plays a bass line.

06.X.95

19. Сумний настрій

Повільно

The first system of music consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a common time signature (C). It begins with a piano (*p*) dynamic and features a series of chords and eighth-note patterns. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature, providing a simple harmonic accompaniment with quarter notes.

The second system of music starts at measure 4. It includes first and second endings. The first ending leads back to the beginning of the system, while the second ending concludes the piece. The upper staff continues with complex chordal textures, and the lower staff maintains the accompaniment.

The third system of music starts at measure 7. It features a forte (*f*) dynamic. The upper staff shows more intricate chordal patterns, and the lower staff continues with the accompaniment.

The fourth system of music starts at measure 10. It includes first and second endings. The first ending features a five-fingered scale in the right hand. The second ending concludes the piece. The upper staff continues with complex chordal textures, and the lower staff maintains the accompaniment.

14.X.95

 Кобзарські струни – сум, одчай,
Молитва, стяг, святе причастя.
В них Україну ти шукай,
А знайдеш – знайдеш ти і щастя.

20. Мелодія

Наспівно

The musical score is written for piano in G major and 6/8 time. It consists of four systems of staves. The first system starts with a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The bass clef part begins with a *mp* dynamic marking. The second system starts at measure 4 and includes a repeat sign with a *mf* dynamic marking. The third system starts at measure 7. The fourth system starts at measure 10 and ends with a double bar line. The melody in the treble clef is primarily composed of eighth and quarter notes, often beamed together in groups. The bass clef part provides a simple harmonic accompaniment with dotted quarter notes.

07.XII.94

📖 Мелодія (від гр. *melodia* – спів пісні) – це найважливіший елемент музики, котрий в одноголосно упорядкованій послідовності звуків виражає музичну думку та передає настрій. Мелодія може існувати як самостійне художнє ціле (монодія), разом із гармонічним супроводом (гомофонія), може сполучатися з іншими мелодичними лініями (поліфонія).

Іноді композитори називають мелодією інструментальну п'єсу ліричного характеру.

21. Мелодія

Темп меланхолійного вальсу

Measures 1-5 of the piece. The music is in G major and 3/4 time. The first staff (treble clef) begins with a piano (*p*) dynamic. The melody starts with a quarter note G, followed by eighth notes A and B, then a quarter note C. The bass staff (bass clef) provides a simple accompaniment with half notes G, B, and D.

Measures 6-10. The melody in the treble clef continues with eighth notes and quarter notes. A mezzo-forte (*mf*) dynamic marking appears in measure 8. The bass staff continues with half notes.

Measures 11-15. The melody in the treble clef features a sequence of eighth notes. The bass staff continues with half notes.

Measures 16-19. The melody in the treble clef becomes more active with sixteenth notes. A forte (*f*) dynamic marking is present in measure 17. The bass staff continues with half notes.

Measures 20-24. The melody in the treble clef continues with sixteenth notes. The piece concludes with a double bar line in measure 24. The bass staff continues with half notes.

29.IX.95

📖 Крижачок – білоруський народний парний танець дводольного розміру (2/4 або 4/4). Виконується у швидкому темпі з поступовим прискоренням. Назву пов'язують із народною назвою дикого селезня «крижак», тому в рухах наслідують птахів. За іншими джерелами назва походить від слова «криж» (хрест), що є основним малюнком танцю. Музика до крижачка виражає радісний і бадьорий настрій.

22. Крижачок

Жваво

5

9

📖 Гопак – український народний танець у дводольному розмірі (2/4). Назву пов'язують із вигуком «гоп» або дієсловом «гопати» (стрибати). Виник танець у козацькому побуті 16-18 століть і виконувався тільки чоловіками. У запорізьких козаків гопак був як тренування основних бойових елементів, підготовка до справжнього бою. Він вимагав від виконавців багато вправності та сили, щоб опанувати складні рухи: стрибки, присядки, підбивки, підскоки.

Тепер гопак танцюють чоловіки і жінки. Мелодія танцю передає мужній, героїчний характер, звучить радісно і завзято.

23. Гопак

Жваво

Musical notation for measures 1-4. The piece is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The melody consists of quarter and eighth notes. The second staff (bass clef) provides a simple accompaniment of quarter notes.

Musical notation for measures 5-8. The first staff features a more complex rhythmic pattern with eighth and sixteenth notes. The second staff continues with quarter notes.

Musical notation for measures 9-12. The first staff continues the melodic line. The second staff features a long, horizontal line in the middle of the staff, likely representing a sustained chord or a specific performance instruction.

Musical notation for measures 13-16. The first staff has a more active melodic line. The second staff continues with quarter notes. A first ending bracket labeled "1." and "Fine" spans the final two measures.

Musical notation for measures 17-20. The first staff begins with a second ending bracket labeled "2." and "Повільніше" (Ritardando). The tempo then returns to the original speed, marked with a forte (*f*) dynamic. The second staff continues with quarter notes.

21

21

26

31

1. 2. D.C. al Fine

25.XII.92

24. Коник-стрибунець

Весело

1. 2.

6

f

13.XII.94

📖 Скерцо – (італ. scherzo – жарт) – самотійна інструментальна п’еса в жвавому темпі та тридольному музичному розмірі (3/4). Також скерцо може бути як частина циклічного твору (сюїти, сонати, симфонії...). Це вираження в музиці гумору та веселощів.

25. Скерцо

Жваво

1. 2.

6 1. 2.

11 1. Зак. 21

21.XI.94

*Сонцезубо сміється бандур сивочолля.
І струна, щоб світитись, купається в променях знов.
Як я вдячний тобі, моя доленько-доле.
Що послала мені до кобзарства любов.*

26. Здолбунівська полька

Жваво

f *p*

6

f

11

16

20

rit.

📖 Танець – інструментальна п'єса, споріднена з прикладною музикою (акомпанемент танцюючим). Зв'язок із побутовими жанрами помітний у метро-ритмічному малюнку, симетричності музичних побудов. Але в композиторській уяві ілюстративний характер танцю збагачується новим образно-емоційним змістом, перетворюючись у самостійну інструментальну мініатюру.

27. Танець

Жваво

mf

5

1. 2.

10

f

15

1. 2.

11.IX.93

28. Танецъ

Measures 1-5 of the piece. The music is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first system consists of five measures. Measures 1-4 are followed by a first ending bracket, and measure 5 is the second ending. The bass line is simple, with notes on the second and fourth lines of the staff.

Measures 6-10. Measure 6 begins with a repeat sign. The melody continues with chords and eighth notes. The bass line consists of quarter notes on the second and fourth lines.

Measures 11-15. Measures 11-14 are followed by a first ending bracket, and measure 15 is the second ending. The melody features chords and eighth notes. The bass line continues with quarter notes.

Measures 16-20. Measures 16-19 are followed by a first ending bracket, and measure 20 is the second ending. The melody includes chords and eighth notes. The bass line continues with quarter notes.

Measures 21-25. The melody continues with chords and eighth notes. The bass line continues with quarter notes.

25

29

33

37

41

04.XII.92

29. Танець

Жваво

Measures 1-4 of the piece. The music is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The right hand features chords and eighth-note patterns, while the left hand plays a simple bass line.

Measures 5-8. The right hand continues with rhythmic patterns, including some sixteenth-note runs. The left hand maintains a steady bass line.

Measures 9-14. The right hand has more complex rhythmic figures, including sixteenth-note passages. The left hand continues with a simple bass line.

Measures 15-19. The right hand features a series of sixteenth-note runs. The left hand continues with a simple bass line. A *rit.* marking is present at the end of measure 19.

Measures 20-24. Measure 20 begins with a **Fine** marking. The tempo changes to **Повільно** (Ad libitum). The right hand has a melodic line with accents, while the left hand continues with a simple bass line.

25

Musical notation for measures 25-28. Treble clef with a key signature of one sharp (F#). The right hand features a rhythmic pattern of eighth notes with accents (>) on the first and third notes of each pair. The left hand plays a simple bass line of quarter notes.

29

Musical notation for measures 29-32. Treble clef with a key signature of one sharp (F#). The right hand has a complex rhythmic pattern with sixteenth notes and eighth notes. The left hand has a bass line with crescendo and decrescendo hairpins.

33

Musical notation for measures 33-36. Treble clef with a key signature of one sharp (F#). The right hand continues with a complex rhythmic pattern. The left hand has a bass line with a decrescendo hairpin.

37

8va

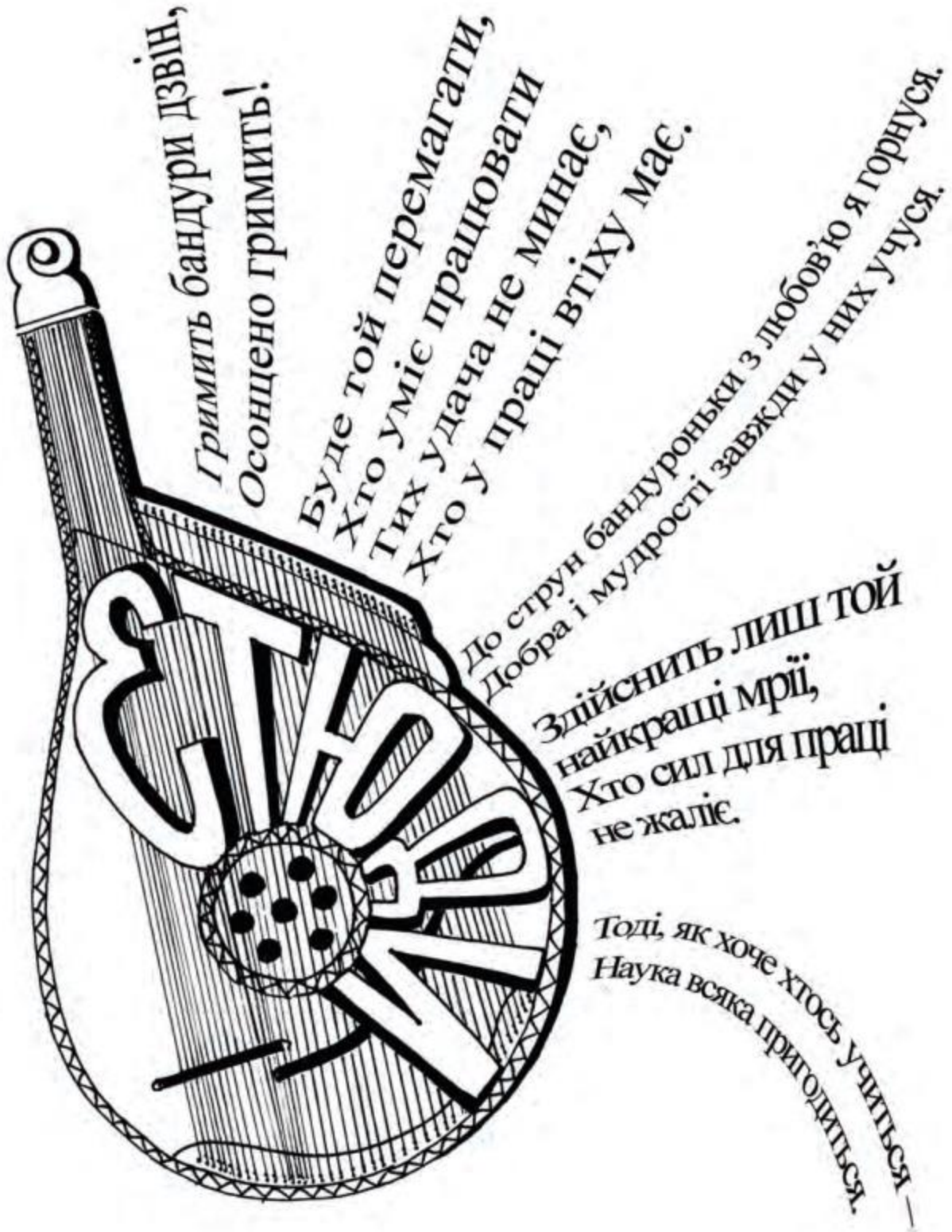
Musical notation for measures 37-40. Treble clef with a key signature of one sharp (F#). The right hand has a complex rhythmic pattern. The left hand has a bass line with a decrescendo hairpin. A dashed line above the staff indicates an octave shift.

41

D.C. al Fine

Musical notation for measures 41-44. Treble clef with a key signature of one sharp (F#). The right hand has a complex rhythmic pattern. The left hand has a bass line with a decrescendo hairpin. The piece ends with a double bar line.

РОЗДІЛ 3

📖 Етюд (фр. *etude* - вивчення, старанність) – інструктивна п'єса для набуття і вдосконалення виконавської техніки гри на музичному інструменті. Це важлива складова розвитку виконавського апарату бандуриста, яка вимагає систематичних тренувань. Кожен етюд націлений на засвоєння певного виду техніки: вправності рухів у грі акордів або арпеджіо, гам або глісандо, інтервальних стрибків або стрімких інтервальних пасажів... До технічних завдань також відносимо дотримання аплікатури та штрихів, темпу та динаміки.

Але варто врахувати, що навчальна віртуозна вправа цілком підходить для вираження у музиці розмаїтих характерів і настроїв. Майстерність виконавця проявляється у вмінні підпорядкувати технічний прийом змісту музичного образу.

1. Етюд

16.II.95

✍ *Природа безконечно щедра і багата. Вона усіх наділяє талантами. Треба лише відшліфувати в собі задатки тої талановитості.*

Це нелегка праця, але доступна кожному. Бо ж мудро сказано народом: не святі, мовляв, горшки ліплять.

2. ЕТЮД

First system of musical notation for '2. ЕТЮД'. It consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The music begins with a forte (*f*) dynamic. The right hand plays a sequence of eighth-note chords, while the left hand plays a simple bass line of quarter notes.

Second system of musical notation for '2. ЕТЮД', starting at measure 5. The right hand continues with eighth-note chords. The system concludes with a first ending marked *mp* (mezzo-piano) and a repeat sign, leading to a second ending.

Third system of musical notation for '2. ЕТЮД', starting at measure 10. It features two first endings labeled '1.' and '2.'. The right hand has a more complex rhythmic pattern with sixteenth notes. The system ends with a double bar line and repeat signs. The date '11.XI.94' is printed in the bottom right corner.

3. ЕТЮД

First system of musical notation for '3. ЕТЮД'. It consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The right hand plays chords with a tremolo effect. The system concludes with two first endings labeled '1.' and '2.'. The date '11.XI.94' is printed in the bottom right corner.

Second system of musical notation for '3. ЕТЮД', starting at measure 6. It begins with a forte (*f*) dynamic. The right hand continues with chords and tremolos. The system concludes with two first endings labeled '1.' and '2.'. The date '02.II.93' is printed in the bottom right corner.

4. Етюд

The first system of the piece consists of two staves. The treble clef staff begins with a quarter note G4, followed by a quarter rest, then a pair of eighth notes (A4, B4), and a quarter note C5. The bass clef staff begins with a quarter note G3, followed by a quarter note F3, and a quarter note E3. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4.

The second system starts with a measure rest (indicated by a '7' in a circle) in both staves. The treble clef staff continues with eighth notes (A4, B4), quarter notes (C5, B4), eighth notes (A4, G4), and quarter notes (F#4, E4). The bass clef staff continues with quarter notes (D3, C3), quarter notes (B2, A2), and quarter notes (G2, F2). The system concludes with a repeat sign.

The third system begins with a measure rest in both staves. The treble clef staff features eighth notes (A4, B4), quarter notes (C5, B4), eighth notes (A4, G4), and quarter notes (F#4, E4). The bass clef staff has quarter notes (D3, C3), quarter notes (B2, A2), and quarter notes (G2, F2). The final measure of the treble staff contains a sixteenth-note triplet (1 2 3 4) and a quarter-note triplet (2 3 2 3). The system ends with a repeat sign.

13.X.95

5. Етюд

The first system of the piece consists of two staves. The treble clef staff begins with a quarter rest, followed by eighth notes (A4, B4), quarter notes (C5, B4), eighth notes (A4, G4), and quarter notes (F#4, E4). The bass clef staff begins with a quarter note G3, followed by a quarter note F3, and a quarter note E3. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4.

The second system starts with a measure rest in both staves. The treble clef staff continues with eighth notes (A4, B4), quarter notes (C5, B4), eighth notes (A4, G4), and quarter notes (F#4, E4). The bass clef staff continues with quarter notes (D3, C3), quarter notes (B2, A2), and quarter notes (G2, F2). The system concludes with a repeat sign.

13.X.95

6. ЕТЮД

06.X.95

✍ Музична культура України – одна з найяскравіших сторінок світової музичної культури... Наша дума і пісня, наш веселковий народний інструментарій, наші співаки і композитори минулого і сьогодення – все це неоціненний скарб не тільки нашого народу, не лише України. Це гордість планетарна.

7. Урочистий етюд

The first system of the piece consists of two staves. The treble clef staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 2/4 time signature. The first measure contains a fortissimo (f) dynamic marking. The melody in the treble staff features a series of chords and eighth-note patterns. The bass clef staff provides a simple accompaniment with quarter notes.

The second system starts at measure 5. The treble staff continues with chords and eighth-note patterns. The bass staff continues with quarter notes, maintaining the accompaniment.

The third system starts at measure 9. The treble staff continues with chords and eighth-note patterns. The bass staff continues with quarter notes.

The fourth system starts at measure 13. The treble staff continues with chords and eighth-note patterns. The bass staff continues with quarter notes. The system concludes with a double bar line.

*О преславний рідний краю!
В кобзі твій безсмертний код.
Доки струни її грають,
Буде жить і наш народ!*

8. ЕТЮД

05.XI.94

✍ Основа поступу вперед – вічне невдоволення собою. Працелюбство, працелюбство і ще раз працелюбство – ось три найперші заповіді нашого зростання.

9. ЕТЮД

Measures 1-5 of the study. The music is in G major (one sharp) and 2/4 time. The right hand features a sequence of chords and dyads, while the left hand plays a simple bass line of quarter notes. A dynamic marking of *f* (forte) is present at the beginning.

Measures 6-10 of the study. Measure 6 begins with a first ending bracket. The first ending (1.) leads to a double bar line, and the second ending (2.) continues the piece. The right hand has chords and dyads, and the left hand has quarter notes.

Measures 11-15 of the study. The music is marked with a dynamic of *mf* (mezzo-forte). The right hand continues with chords and dyads, and the left hand has quarter notes.

Measures 16-21 of the study. Measure 16 begins with a first ending bracket. The first ending (1.) leads to a double bar line, and the second ending (2.) continues the piece. A dynamic marking of *f* (forte) is present at the start of the second ending. The right hand has chords and dyads, and the left hand has quarter notes.

Measures 22-26 of the study. The right hand continues with chords and dyads, and the left hand has quarter notes. The piece concludes with a final chord in the right hand.

10. Етюд

Musical notation for measures 1-5. The piece is in G major (one sharp) and 2/4 time. The right hand features a series of chords and dyads, starting with a *mp* dynamic and ending with a *mf* dynamic. The left hand plays a simple bass line of quarter notes.

Musical notation for measures 6-10. Measures 6-7 are marked with a first ending bracket. Measure 8 is the start of a second ending, marked with a *f* dynamic. The right hand continues with chords and dyads, while the left hand maintains its quarter-note bass line.

Musical notation for measures 11-15. The right hand features a sequence of chords and dyads. The left hand continues with quarter notes. A repeat sign is present at the end of measure 14.

Musical notation for measures 16-21. Measures 16-17 are marked with a first ending bracket. Measure 18 is the start of a second ending, marked with a *rit.* (ritardando) and *mp* dynamic. The right hand features a sequence of chords and dyads. The left hand continues with quarter notes.

Musical notation for measures 22-25. The right hand features a sequence of chords and dyads. The left hand continues with quarter notes. The piece concludes with a double bar line at the end of measure 25.

21.XI.95

11. ЕТЮД

Жваво

Measures 1-5 of the piece. The right hand features chords and moving lines, while the left hand plays a simple bass line. Dynamics include *mp* and *f*.

Measures 6-10. The right hand continues with chords and moving lines. Dynamics include *mp*.

Measures 11-15. The right hand features more complex chordal textures. Dynamics include *f*.

Measures 16-20. The right hand continues with chords and moving lines. Dynamics include *mp*.

Measures 21-25. The right hand features chords and moving lines. Dynamics include *f*.

12. Етюд

First system of musical notation, measures 1-4. The piece is in 2/4 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) begins with a forte (*f*) dynamic. The second staff (bass clef) provides a simple harmonic accompaniment.

Second system of musical notation, measures 5-8. The first staff (treble clef) begins with a mezzo-piano (*mp*) dynamic. A triplet of eighth notes is marked with a '3' in measure 7. The second staff (bass clef) continues the accompaniment.

Third system of musical notation, measures 9-12. The first staff (treble clef) features a melodic line with a crescendo hairpin. The second staff (bass clef) continues the accompaniment.

Fourth system of musical notation, measures 13-16. The first staff (treble clef) features a melodic line with a crescendo hairpin. The second staff (bass clef) continues the accompaniment.

Fifth system of musical notation, measures 17-20. The first staff (treble clef) features a melodic line with a triplet of eighth notes marked with a '3' in measure 19. The second staff (bass clef) continues the accompaniment. The system ends with a double bar line and repeat dots.

06.II.95

 Талант – це завжди скарб,
Його ти – цар і раб.

13. Веселий этюд

Measures 1-4 of the piece. The right hand features a continuous eighth-note pattern, alternating between fortissimo (*f*) and piano (*p*) dynamics. The left hand provides a simple accompaniment of quarter notes.

Measures 5-8 of the piece. The right hand continues the eighth-note pattern with alternating *f* and *p* dynamics. The left hand accompaniment remains consistent.

Measures 9-14 of the piece. Measures 9-10 continue the eighth-note pattern. Measures 11-12 feature a change in the right hand, with chords and a more complex rhythmic pattern, still alternating *f* and *p*. The left hand accompaniment continues.

Measures 15-18 of the piece. The right hand returns to the eighth-note pattern with alternating *f* and *p* dynamics. The left hand accompaniment continues.

Measures 19-24 of the piece. Measures 19-20 continue the eighth-note pattern. Measures 21-22 feature a change in the right hand with chords and a more complex rhythmic pattern, alternating *f* and *p*. The left hand accompaniment continues.

11.XII.92

14. Етюд

Measures 1-5 of the study. The piece is in 6/8 time with a key signature of one sharp (F#). The first staff (treble clef) begins with a forte (*f*) dynamic and features a melodic line of eighth notes. The second staff (bass clef) provides a simple accompaniment of half notes.

Measures 6-10. The melodic line in the treble clef continues with eighth notes, while the bass clef accompaniment remains simple. Measure 6 is marked with a '6' above the staff.

Measures 11-15. The melodic line in the treble clef continues with eighth notes, while the bass clef accompaniment remains simple. Measure 11 is marked with an '11' above the staff.

Measures 16-20. The melodic line in the treble clef continues with eighth notes, while the bass clef accompaniment remains simple. Measure 16 is marked with a '16' above the staff.

Measures 21-25. The melodic line in the treble clef continues with eighth notes, while the bass clef accompaniment remains simple. Measure 21 is marked with a '21' above the staff. The piece concludes with a double bar line.

15. Етюд

Грайливо

mf

1.

2.

p

8

13.XII.94

♪

Не ми ведем бандуру в світ.
Ні, це вона веде нас в люди.
Серцям дарує сонцеквіт
І українність в душах будить.

Кобзарська нива нині квітне так барвисто, щедро і веселково... А все тому, що її освітлює і зігріває пламенисте сонце нашої вільної Вітчизни.

16. Етюд

First system of musical notation, measures 1-4. The piece is in G major (one sharp) and 3/4 time. The right hand plays a sequence of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4. The left hand plays a simple bass line: G3, G3, G3, G3.

Second system of musical notation, measures 5-8. The right hand continues the eighth-note sequence: A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4. The left hand continues the bass line: G3, G3, G3, G3.

Third system of musical notation, measures 9-12. The right hand has a more complex melody with fingerings: G4 (1), A4 (2), B4 (3), C5 (1), B4 (2), A4 (3), G4 (1), F4 (2), E4 (3), D4 (4), C4 (2), B3 (3). The left hand continues the bass line: G3, G3, G3, G3.

Fourth system of musical notation, measures 13-16. The right hand continues with fingerings: B3 (2), A3 (1), G3 (2), F3 (3), E3 (2), D3 (1), C3 (3), B2 (2). The left hand continues the bass line: G3, G3, G3, G3. The system ends with a double bar line and repeat dots.

Fifth system of musical notation, measures 17-20. The right hand continues the eighth-note sequence: B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3, B2. The left hand continues the bass line: G3, G3, G3, G3.

21

25

29

33

37

21.II.95

 Юнацькі літа – це весна життя.
 Вони – підмуток майбуття.
 Відомо ж: хочеш жнивувати –
 Навчись і ниву засівати.

17. Етюд

§

mp *f*

5

mp *f*

9

13 **Fine**

17

21

25

29

33

37

04.1.93

 *В кобзарських струнах волі дух не спить.
Вдаряймо ж в них, музики, голосніше.*

18. Етюд на народну тему

Помірно

The musical score is written for piano in G major and common time (C). It consists of five systems of two staves each (treble and bass clef). The first system starts with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The second system continues the piece. The third system includes a *rit.* (ritardando) marking and a fortissimo (*f*) dynamic. The fourth system features a complex sixteenth-note melody in the treble clef. The fifth system concludes the piece with a final chord in the treble clef.

За словом мусить діло йти:
Без дій не досягнуть мети.

19. Етюд-варіація

mf

5

9

13

17

mp

f

mp

21

25

29

33

21.11.95

Під золотавий гомін струн
 Стрічаймо день життя черговий.
 Хай нас не лишить мудрість дум.
 Не зрадить материнське слово.

Попереду ще море справ.
 А час до болю швидкоплинний.
 Спішім-но жити для Добра,
 Для щастя й слави України.

20. Етюд на тему "Реве та стогне Дніпр широкий"

Помірно

5

9

13

17

ten.

21

Musical notation for measures 21-24. The system consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#). Measures 21-24 show a sequence of chords in the right hand, with some notes beamed together. The left hand plays a simple bass line with quarter notes. There are dynamic markings like mf and f in the right hand.

25

Musical notation for measures 25-28. The system consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#). Measures 25-28 show a sequence of chords in the right hand, with some notes beamed together. The left hand plays a simple bass line with quarter notes. There are dynamic markings like mf and f in the right hand.

29

Musical notation for measures 29-31. The system consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#). Measures 29-31 show a sequence of chords in the right hand, with some notes beamed together. The left hand plays a simple bass line with quarter notes. There are dynamic markings like mf and f in the right hand.

32

Musical notation for measures 32-34. The system consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#). Measures 32-34 show a sequence of chords in the right hand, with some notes beamed together. The left hand plays a simple bass line with quarter notes. There are dynamic markings like mf and f in the right hand.

35

Musical notation for measures 35-38. The system consists of a grand staff with a treble clef and a bass clef. The key signature has one sharp (F#). Measures 35-38 show a sequence of chords in the right hand, with some notes beamed together. The left hand plays a simple bass line with quarter notes. There are dynamic markings like mf and f in the right hand.

39

Measures 39-42: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand features a continuous eighth-note pattern, while the left hand plays a simple bass line of quarter notes.

43

Measures 43-45: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues with eighth-note patterns, and the left hand plays quarter notes.

46

Measures 46-48: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues with eighth-note patterns, and the left hand plays quarter notes.

49

Measures 49-51: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues with eighth-note patterns, and the left hand plays quarter notes.

52

Measures 52-54: Treble clef, key signature of one sharp (F#). The right hand continues with eighth-note patterns, and the left hand plays quarter notes. The system ends with a double bar line.

МАЙСТЕР-КЛАС ВІД АНАТОЛІЯ ГРИЦАЯ: ІЗ СЕКРЕТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анатолій Юхимович Грицай залишив чимало письмових послань до бандуристів. У віршах і в прозі він ділився своїми міркуваннями про те, як треба трудитись на кобзарській ниві заради прекрасної мети – «покобзарити світ». Що ж це означає?

Напевно, збагнути мрію педагога-бандуриста не так складно. Цілком природно, що Грицай навчав своїх учнів істинному покликанню: бути духовними світочами суспільству. Не секрет, що силою свого таланту митець перетворює дійсність у дивовижно прекрасний світ, здатний у людині пробуджувати благородні почуття. У цьому відношенні бандурист повинен навчитися використовувати величезний звуковий ресурс українського народного музичного інструменту, щоб увести слухачів у чудовий простір художніх образів, які зворушують і одухотворяють.

Направду, передзвін бандурних струн здатен ніжним дотиком торкнутися людської душі та наповнити її життєдайною енергією. Але, щоб досягнути цієї чудодійної сили виконавського мистецтва, недостатньо лише технічних навичок гри на музичному інструменті. Велике значення має творчий потенціал особистості, який акумулює природній талант і освіченість.

Анатолій Грицай цьому приділяв багато уваги. Його педагогічна діяльність наочно засвідчує, як ревно він ставився до культурного зростання своїх учнів. Більшість його настанов виходять за вузькоспеціалізовані, а прямо стосуються загальної гуманітарної підготовки музиканта. Педагог-бандурист фактично визначив основні стратегії формування творчої особистості. Його висловлювання про постать наставника і його роль у вихованні майбутнього музиканта не втратили цінність і до нині.

Із секретів педагогічної школи Анатолія Юхимовича Грицая слід виділити такі:

Любов до учня – основоположний принцип вчителя, який є рушійним фактором мотивації до навчання та могутньою силою виховання людини. У щоденникових записах А. Грицай зауважив: *«В міру своїх сил і умінь стараюся лиш сіяти зерна любові, а чи проростуть ті зерна, це ще залежатиме і від того ґрунту, в який вони попадуть. Надіятимуся, той ґрунт буде сприятливим і родючим»*. Неважко помітити, що цей вислів має євангельське походження. Проте важливо, що не в словах, а на ділі А. Грицай проявляв найголовніші християнські чесноти.

Він тактовно та турботливо прокладав шлях до серця учня, не скупився на схвальні відгуки в моменти творчого успіху та корисні поради фахового і

особистісного розвитку музиканта. Вчитель добре знав, як багато значить для вихованців моральна підтримка, а не улесливість. *«Заохочую, підтримую, осуджую і, на жаль, караю, ставлю оцінки, при цьому з плюсом і мінусом, від 5 до 1. Коротше кажучи, тут представлено, якщо і не все повністю, то принаймні все основне з арсеналу виховання і впливу»*, - говорив Анатолій Юхимович. Вимогливість Грицяя-педагога народжувалася із благородного почуття.

Закоханість у професію – це натхненне і невтомне служіння, істинне подвижництво та самовідданість у справі, якою займаєшся. *«Тільки вирощена на глибинних власних переконаннях любов може стати вірною супутницею і помічницею будь-якого фахівця»*, – відмічав Грицяй. Він був надзвичайно яскравою індивідуальністю, проявляючи «залюбленість» до подвійного фаху: музиканта-виконавця і музиканта-педагога. При цьому в його діяльності все гармонійно перепліталось. Колег вражав невичерпним ентузіазмом і оригінальним стилем роботи, яка часто виходила за рамки звичних професійних обов'язків.

Приміром, у фойє Рівненського музичного училища довгі роки (від 1964р.) Грицяй систематично розміщував виставки різноманітної тематики. Він підготував близько 2000 експозицій, присвячених видатним діячам української і світової культури!!! І все зроблене, всі бережливо та вдало підібрані матеріали – особиста ініціатива Грицяя. А винагорода за безкорисливе просвітництво – тисячі вдячних оглядачів експозицій, які всотували в себе частку його душі та інтелекту. Він «заряджав» їх жагою до прекрасного, радістю пізнання.

Поліхудожній вектор – головний освітній орієнтир для зростання творчої особистості, який моделює музичне навчання на взаємодії різних видів мистецтва. Для Анатолія Юхимовича це було очевидним і незаперечним. Ще в дитинстві він виявив надзвичайну чутливість до художньої творчості: співав, малював, віршував....

Грицяй відкрив для себе велику таємницю – дивовижну спорідненість різних видів мистецтв, їх взаємодоповнення. Тому усвідомлював важливість для музиканта-виконавця навчитись осягненню інтонованого звуку через багатий художній досвід, який набувається в процесі читання книг, споглядання зразків живопису та скульптури, перегляду вистав і кінофільмів. Тож у музично-педагогічній діяльності А. Ю. Грицяй вважав доцільним використовувати принцип *художньої інтеграції*, заявляючи, що *«література спеціальна і художня, зразки образотворчого мистецтва і наочна агітація»* формують виконавську індивідуальність бандуриста.

Спадкоємність кобзарства – стрижень духовного життя Анатолія Грицяя. А водночас стиль його педагогічної праці. Народні співці як носії історичної пам'яті українського народу, були для нього взірцем моральної чистоти та творчої свободи. *«Прекрасні сторінки кобзарської історії не можуть не виховати у бандуристів гордості за свій інструмент і любов до нього»*, – розмірковував Грицяй. Вважав, що талановита молодь, вихована на кобзарських традиціях, у круговерті життя не втратить зв'язок із національним культурним корінням, із яким звирятиме свої дії.

Анатолій Юхимович любив організовувати концерти, а особливо охоче проводив «Вечори бандури». Обов'язково до концертної програми додавав розповіді про кобзарство, «частував» публіку своїми свіжонаписаними віршами про улюблену бандуру-чарівницю. Він володів самобутнім артистичним шармом декламування власної поезії, який захоплював і надихав. Без перебільшення, на Рівненщині Грицяй перетворив бандуру в культурний бренд. Звісно, виростив міцну когорту помічників і послідовників, які якраз і засвідчили у своїй діяльності його педагогічний хист.

Творчий активізм – невпинне стремління до публічного виступу, яке створює умови для виконавського та духовного вдосконалення учня-музиканта. *«Концертній діяльності я надаю надзвичайного значення»*, – наголошував А. Грицяй. У цьому вбачав сенс покликання митця, тим більше – місію бандуриста: *«Всіма фібрами душі прагнути сцени не ради власної слави, користі, вигоди, а заради уславлення кобзарської музи»*.

Ясна річ, концертний виступ вимагає мобілізації багатьох виконавських якостей, з яких вкрай важливим є художній рівень. Без регулярних тренувань досягнути цього неможливо. *«Бути завжди готовим до виступу, тобто в концертній формі»* – означає позбутися лінощів і сумлінно ставитись до занять. Отож, концертна діяльність, на думку Грицяя, стимулювала учня до праці. Насамкінець *«участь у концертах наших учнів чи не найбільше розвиває почуття закоханості у свою професію»*, – відмічав Анатолій Юхимович.

Прислухаймося до слів Анатолія Грицяя: *«Любов – першооснова всього хорошого і світлого в житті. Любов – це чаклунське диво, яке просту, звичайну людину підносить, здавалося б, на недосяжні вершини. Любов – це міцні, дужі і надійні крила в людському польоті до ДОБРА, ЩАСТЯ, КРАСИ і насамкінець до ТВОРЧОСТІ»*.

ЗАПОВІДІ БАНДУРИСТАМ

1. Бандурист в усіх відношеннях мусить бути передовою людиною, достойником своєї доби, повинен бути по-чеховськи красивою людиною .

2. В роботі, навчанні, побуті, всім своїм єством і своїми діяннями повинен викликати в оточуючих глибоку пошану і, якщо хоче, захоплення, подив.

3. Бути справжнім Майстром своєї справи, досконально володіти всіма секретами кобзарського мистецтва.

4. Бути активним і невтомним проповідником всіх досягнень на кобзарській ниві.

5. Всім разом і кожному особисто відчувати відповідальність за свою справу перед рідним народом, світом, історією і будучиною.

6. Свято берегти кобзарські традиції, але постійно прагнути до їх оновлення і примноження.

7. Не зупинятися на досягнутому. Невтримно і динамічно рухатися вперед, пам'ятаючи, що розвиток, прогрес безмежний, а у бандури, зокрема, є величезні резерви. Кобзарська Муза ще переповнена таємницями що чекають першопроходців, своїх піонерів.

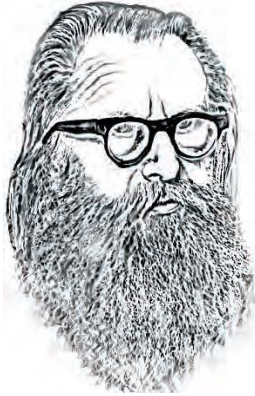
8. На наших стягах записані священні імена Козака Мамая, О. Вересая, Г. Хоткевича, В. Кабачка, М. Опришка, В. Ємця, З. Штокалка, Китастих, М. Чорного, А. Омельченка та багатьох інших, чий імена ніхто не має права зганьбити.

9. Під час виступів кожен повинен у слухача викликати не співчуття, а радість і гордість за дивовижну красу звуків кобзарської струни, за вміння та ворожбитство артистичних рук.

10. Останнє, але чи не найголовніше. Щоденно, щохвилино бути втілювачем, а то і Творцем передових національно-патріотичних ідей, бути завжди на передовій лінії в боротьбі з віджилими догмами. Боротьба за Україну триває і, на жаль, ще довго продовжуватиметься. Ми-бійці національної ідеї, яка вимагає напруження сил та енергії.

Будьмо твердю і небом цієї ідеї.

ЖИТТЄТВОРЧІСТЬ БАНДУРИСТА

Народився Анатолій Юхимович Грицай 1 січня 1931 року в с. Жовтневе (в минулому і тепер - Рождественське) Коропського району Чернігівської області, в сім'ї сільської інтелігенції. З раннього дитинства батьки привчали сина до праці, прищеплювали любов до книги та мистецтва. У 1938 році почав навчання у семирічній школі рідного села, яку, з вимушеною перервою в роки другої світової війни, закінчив із золотою медаллю у 1947 році.

1948-1952 роки – навчався у Київському музичному училищі ім. Р. М. Глієра на хоровому відділі по класу бандури. Доленосним для обдарованого юнака стало спілкування із вчителем – Володимиром Андрійовичем Кабачком, відомим в Україні кобзарським діячем. Це була справжня школа гартування митця національного характеру. Пізніше А. Грицай згадуватиме: *«Мені в житті пощастило тим, що я мав прекрасного педагога В. А. Кабачка. Це був взірець благородства, зовнішньої і внутрішньої краси, взірець скромного і в той же час відданого служіння українській пісні, бандурі, мистецтву взагалі і, зокрема, всьому доброму і красивому в житті».*

Сьогодні, з відстані десятиліть, очевидним є, що дорогоцінні зерна духовності Вчителя щедро проростали в характері і поведінці Анатолія Грицая. Він ревно опановував музичний фах, щоб стати гідним спадкоємцем кобзарських традицій, продовжуючи розвивати самобутність українського народно-інструментального виконавства.

Після закінчення музичного училища Анатолій Грицай вступив до Київської державної консерваторії ім. П. Чайковського на оркестровий факультет по класу бандури. Студентські роки відкрили нові перспективи і можливості. В. А. Кабачок, а згодом А.М. Бобир готували свого учня до активного професійного життя, направляючи, крім навчання, набувати досвід у педагогічній і артистичній діяльності.

У період консерваторського навчання А. Грицай встиг попрацювати викладачем по класу бандури в Київській вечірній музичній школі та Київському музичному училищі (1956-57). Був артистом відомих столичних колективів: оркестру народних інструментів Українського народного хору під керівництвом Григорія Верьовки й оркестру Державного ансамблю танцю України під керівництвом Павла Вірського. Також грав на бандурі в Київському театрі юного глядача. Виступав на концертах у складі тріо бандуристів (В. Лапшин, А. Маціяка, А. Грицай). Молодий музикант не

боявся надмірного навантаження, завзято опановуючи різні грані мистецького та освітянського фаху.

У 1957 році А. Ю. Грицай – випускник Київської консерваторії – за направленням прибув на роботу в Рівненське музичне училище, щоб започаткувати клас бандури. В дійсності, він зробив значно більше. Йому вдалося охопити в Рівному від початкової до вищої ланки музичної освіти – заснувати клас бандури в Дитячій музичній школі №1, Педагогічному інституті та Інституті культури.

З кожним роком клас А.Ю. Грицяя поповнювався новими учнями, які по завершенню навчання роз'їжджалися по районах Рівненщини або й далі, щоб розвивати бандурну справу. За роки педагогічної праці тільки в Рівненському музичному училищі Анатолій Юхимович підготував більше сотні випускників. Траплялося, що в його клас переводилися студенти з інших спеціалізацій, були й такі, що додатково опановували гру на бандурі. Направду, на уроках Анатолія Юхимовича народжувалося дивовижне магнетичне поле закоханості в кобзарство, яке притягувало молоді обдарування і заряджало їх творчою наснагою. Коли ж учні Грицяя досягали висот у виконавській чи педагогічній діяльності – він почувався безмежно щасливим.

Приємно було вчителю пишатись творчими успіхами своїх випускників – залуженої артистки України Галини Топоровської, заслуженого діяча мистецтв України Йосипа Яницького, заслуженого артиста України Василя Пиндика. Багато учнів А. Ю. Грицяя стали лауреатами міжнародних і всеукраїнських конкурсів. Проте не менш важливими для нього були педагогічні здобутки випускників, які у маленьких містечках і селах навчали школярів гри на бандурі. За всіх Грицай щиро вболівав і всіх підтримував:

*«За орних 45 кобзарських літ
На жаль, я не надбав великих статків.
А все ж я є багатодітним батьком
Мої сто учнів – українства цвіт».*

Крім того, Анатолій Юхимович із незгасним ентузіазмом впроваджував український народний інструмент у музичне життя обласного центру. Особливо дбав про художню самодіяльність рівненського краю. Мріяв, щоб бандура дзвеніла в будинках культури та любительських музичних гуртках підприємств. Він використовував кожну сприятливу нагоду для популяризації бандури – грав у різноманітних музичних колективах, організовував самодіяльні ансамблі бандуристів.

Завдяки Грицяю в Рівному та області постійно розширювалося коло прихильників і майстрів сріблястих струн. До прикладу, з 1958 року він керував квітетом бандуристок, який організував з числа студенток

хорового відділу Рівненського музичного училища (Євгенія Ігнат'єва, Ніна Марчук, Наталія Грицай, Євгенія Висоцька). Понад чверть століття ансамбль успішно виступав на різних сценах: в Україні, Росії, Німеччині, Польщі, Чехословаччині, завоювавши у публіки звання «золотого квартету». Колектив перемагав на Республіканських і Всесоюзних фестивалях самодіяльної художньої творчості. Чотирьох бандуристок запрошували до зйомок у телевізійних програмах, записували виконання пісень на радіо та вінілові платівки, випущені знаменитою радянською фірмою «Мелодія». Високу оцінку квартет отримав від відомих митців України; Дмитра Гнатюка, Анатолія Кос-Анатольського, Анатолія Авдієвського та ін.

Творчим успіхам колективу сприяв вдало підібраний репертуар, основу якого склали українські народні й авторські пісні, перекладені для квартету Анатолієм Грицаєм. З-понад сотні творів, які виконували бандуристки, були і його вокальні композиції. Зокрема, це «Вечірня пісня» (сл. Л. Українки), «Журавка» (сл. Г. Паламарчук), «Поліська сторона» і «Ровенчаночки» (сл. А. Грицяя). Пісні А. Грицяя були справжньою окрасою програми виступів квартету бандуристок. Згодом його твори залюбки почали виконували й інші колективи.

Взагалі Анатолій Грицай уміло справлявся з усілякими творчими завданнями. З весни 1971 року він організував і керував самодіяльною капелою бандуристок при обласному Будинку художньої самодіяльності профспілок. Колектив об'єднав жіноцтво різного віку та різних професій. Після роботи чи то навчання кілька десятків капелянок двічі на тиждень (вівторок і субота) охоче збирались на репетиції, щоб разом співати під супровід бандур. Роботи у художнього керівника було чимало: навчити учасниць самодіяльного колективу музичної грамоти та гри на музичному інструменті, розвинути вокальні навички та підготувати капелу до концертних виступів, яких було безліч. Ще й настроював бандури, розписував партії для капелянок, створював власні пісні та аранжування світової і національної вокальної класики.

За п'ятнадцять років діяльності рівненська капела бандуристок під орудою Анатолія Грицяя здобула неабияку популярність, активно концертуючи в області та інших регіонах тодішнього Радянського Союзу. Цей колектив двічі став володарем золотих медалей республіканського фестивалю самодіяльної творчості, був учасником урядових концертів і творчих звітів мистецтв і художніх колективів України, здобув почесне звання «народний». Вочевидь, здійснювалася заповітна мрія А. Грицяя – кобзарське мистецтво розросталося і міцнішало, бережливо леліане в тендітних руках бандуристок.

Проте невгамовний митець знаходив нові можливості «покобзарення світу». Анатолій Юхимович, як просвітянський активіст (член правління Рівненської обласної «Просвіти»), проводив лекції для слухачів Народного університету Товариства «Просвіта». Його розповіді про відомих кобзарів і бандуристів; Остапа Вересая, Гната Хоткевича, Володимира Кабачка – захоплено слухала різновікова аудиторія – і молодь, і старше покоління. Грицай володів ораторським хистом, а його вірші підсилювали емоційний тонус лекції, після якої збільшувався гурт шанувальників кобзарського мистецтва.

З моменту проголошення незалежності України справ у Анатолія Юхимовича примножилось. В одному з інтерв'ю кореспонденту газети «Вісті Рівненщини» він сказав: «Кобзарство – не розвага, а служіння національній ідеї». Вболівав, щоб у вільній демократичній державі українці не перетворили національну святиню – бандуру – у модну «іграшку», а дбали про її духовно-ціннісну роль у культурному поступі України».

З 1994 року Анатолій Грицай очолив Рівненське обласне відділення Національної спілки кобзарів України. Був членом журі обласних конкурсів виконавців на бандурі серед учнів дитячих музичних шкіл і шкіл мистецтв. У 2000 році А. Ю. Грицай оцінював виконавську майстерність учасників Першого всеукраїнського фестивалю кобзарського мистецтва ім. Костя Місевича, який проходив у місті Дубно Рівненської області.

До останніх днів свого життя митець займався улюбленою справою, багатогранно утверджуючи бандурне мистецтво в культурному житті українського суспільства початку ХХІ століття. А в Рівному Анатолій Юхимович разом зі своїми учнями-послідовниками продовжував «покобзарювати» громадськість: проводив «Вечори бандури», влаштовував тематичні художньо-публіцистичні виставки у фойє Рівненського музичного училища, навчав і повчав, як любити срібнострунну чарівницю.

12 вересня 2003 року перестало битись серце рівненського Бандуриста. Але виплеканий ним КОБЗАРСЬКИЙ ДИВОКРАЙ кличе молоде покоління пізнавати красу і примножувати її у культурному сьогоденні.

Список використаних джерел

1. Архів родини Грицаїв.
2. Грицай А. Бандура – душа моя /упор. Г. Сербін. Рівне: Рівненська друкарня, 2008. 100 с.
3. Грицай А. Заповіді, правила, моральний кодекс кобзарів. Рівне: Рівненська друкарня, 2008. 8 с.
4. Дацков А. Анатолій Грицай: літературно-мистецький портрет. Рівне: Волинські обереги, 2000. 30 с.
5. Немирович І. Одержимість. *Молодь України*. 1986. 7 січня. С. 3.

ЗМІСТ

Передмова	3
Розділ 1. Пісні	5
1. Бандура тим допомагає.....	6
2. Грай, бандуро.....	6
3. Моя бандуро!	7
4. Ой, дзвеніть, струни золотії	7
5. Я люблю на бандурі грати.....	8
6. Бандуронько, бандуро.....	8
7. Я – маленький артист	9
8. Я – маленька українка	9
9. Кобзаренко молодий	10
10. Бандури струни золотії	11
11. Заграй мені, бандуронько	12
12. Гей, дзвени, моя бандуро	13
13. Синій вечір	14
14. Слава Україні	15
15. Колискова. <i>Вірш Д. Павличка</i>	16
16. Пісня про Батьківщину. <i>Вірш І. Хоменка</i>	18
17. Лелеча пісня. <i>Вірш М. Ткача</i>	20
18. Пісня про Україну. <i>Вірш П. Голубничого</i>	23
19. Поліська сторона	26
20. Вечірня пісня	27
Розділ 2. П'єси	31
1. П'єса	32
2. П'єса	33
3. П'єса для Свіглани	34
4. П'єса сьомого дня.....	35
5. Танок	36
6. Танок Оксани	37
7. Танок	38
8. Вальс	40
9. Вальс «Наталія»	41
10. Вальс	42
11. Маленький вальс	43
12. Вальс	44
13. Полька	46
14. Полька для Павлика	47
15. Полька	48
16. Горлиця	49
17. Ніжна колисанка.....	50
18. Колискова.....	51

19. Сумний настрій	52
20. Мелодія	53
21. Мелодія	54
22. Крижачок	55
23. Гопак.....	56
24. Коник-стрибунець	57
25. Скерцо	58
26. Здолбунівська полька.....	59
27. Танець.....	60
28. Танець.....	61
29. Танець.....	63
Розділ 3. Етюди	65
1. Етюд.....	66
2. Етюд.....	67
3. Етюд.....	67
4. Етюд.....	68
5. Етюд.....	68
6. Етюд.....	69
7. Урочистий етюд	70
8. Етюд.....	71
9. Етюд.....	72
10. Етюд.....	73
11. Етюд.....	74
12. Етюд.....	75
13. Веселий етюд.....	76
14. Етюд.....	77
15. Етюд.....	78
16. Етюд.....	79
17. Етюд.....	81
18. Етюд на народну тему	83
19. Етюд-варіація	84
20. Етюд на тему «Рече та стогне Дніпр широкий»	86
Майстер-клас від Анатолія Гриця: із секретів педагогічної майстерності	89
Заповіді бандуристам	92
Життєтворчість Бандуриста	93

Навчальне видання

КОБЗАРСЬКИЙ ДИВОКРАЙ

ТВОРИ АНАТОЛІЯ ГРИЦАЯ

(для бандури)

Навчальний посібник

Редактор-упорядник

Тетяна Прокопович

Комп'ютерний набір, музичний редактор – І. В. Дуць

Передмова, методичний коментар, комп'ютерна верстка – Т. Ю. Прокопович

Літературний редактор – Т. І. Редюк

Художнє оформлення – В. В. Дем'янюк

Служіння суспільству-понад власне я

Підписано до друку 28.12.2021 р. Формат 60x84 1/8.
Папір офсет. Гарнітура «Times». Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 11,63. Наклад 100 пр. Зам. 143.
Видавництво «Волинські обереги».
33028 м. Рівне, вул. 16 Липня, 38; тел./факс: (0362) 62-03-97;
e-mail: oberegi97@ukr.net
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта
видавничої справи ДК № 270 від 07.12.2000 р.
Надруковано в друкарні видавництва «Волинські обереги».